

A hallgatás büntetőjogi határai

Gondolatok a feljelentési kötelezettségről a Szita Bence-gyilkosság kapcsán

The Criminal Law Limits of Silence: Reflections on the Duty to Report in Connection with the Szita Bence Murder

Rátkai Tímea

Dr., egyetemi tanársegéd
Károli Gáspár Református Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
ratkai.timea@kre.hu

Magyar
Tudományok
Egyeteme

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a magyar büntetőjogban miként jelenik meg a feljelentési kötelezettség, és indokolható-e annak szűk körű kiterjesztése az emberölés előkészületéről, kísérletéről vagy még le nem leplezett elkövetéséről szerzett, hitelt érdemlő tudomás esetére. A problémafelvetés kiindulópontját a Szita Bence-gyilkosság egyik olyan körülménye adja, amelyben a tudomásszerző személy büntetőjogi következmény nélkül maradt, noha a későbbi elkövetési szándékról és egy korábbi mérgezési kísérletről is értesült.

Módszertan: A tanulmány dogmatikai, jogtörténeti és jogpolitikai elemzést alkalmaz. Áttekinti a feljelentési kötelezettség történeti előzményeit, a hatályos Btk. releváns különös részi tényállásait, valamint a mulasztásos felelősség, a hitelt érdemlő tudomás, a részesség, a bűnpártolás és a hozzátartozói kivétel fogalmi összefüggéseit.

Megállapítások: A magyar büntetőjog nem ismer általános feljelentési kötelezettséget, de meghatározott jogi tárgyak védelmében kivételesen büntetni rendeli a feljelentés elmulasztását. E szelektív szabályozás alapján következetességi probléma merül fel: miközben több állami, közbiztonsági, korrupciós vagy gazdasági érdek védelmében létezik ilyen kötelezettség, az emberölés

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás ideje: 2026. 06. 15. Átdolgozás: 2026. 07. 20. Elfogadás: 2026. 08. 26.

előkészületéről vagy kísérletéről szerzett hitelt érdemlő tudomás be nem jelentése önállóan nem büntetendő.

Érték: A tanulmány amellet érvel, hogy egy szűk, garanciákkal körülhatárolt, életvédelmi célú tényállás megfontolása indokolt lehet. Ez a megoldás a büntetőjog ultima ratio jellegének fenntartása mellett kezelné a hatályos szabályozás egyik érzékeny hiányát.

Kulcsszavak: feljelentési kötelezettség, feljelentés elmulasztása, emberölés előkészülete, büntetőjogi felelősség

Abstract

Aim: The study examines how Hungarian criminal law regulates the duty to report criminal offences and whether its narrow extension could be justified in cases where a person has credible knowledge of the preparation, attempted commission, or as yet undisclosed commission of homicide. The issue is raised by a specific circumstance of the Szita Bence murder case, in which the person who acquired such knowledge faced no criminal-law consequences, although he may have been informed both of the perpetrator's intention before the murder and of an earlier attempted poisoning.

Methodology: The study applies doctrinal, legal-historical and legal-policy analysis. It reviews the historical development of the duty to report, the relevant special-part offences of the current Hungarian Criminal Code, and the conceptual connections between omission-based liability, credible knowledge, complicity, aiding an offender, and the exemption applicable to relatives.

Findings: Hungarian criminal law does not recognise a general duty to report criminal offences, but it does exceptionally criminalise the failure to report in order to protect certain specified legal interests. This selective regulation raises a problem of consistency: while such a duty exists for the protection of several state, public-security, corruption-related or economic interests, the failure to report credible knowledge of the preparation or attempted commission of homicide is not punishable as a separate offence.

Value: The study argues that considering a narrowly defined offence, subject to appropriate safeguards and aimed at protecting human life, may be justified. Such a solution would address a sensitive gap in the current regulation while preserving the ultima ratio character of criminal law.

Keywords: duty to report, failure to report, preparation of homicide, criminal liability

Bevezetés

Jelen tanulmány kiindulópontját egy konkrét, a magyar közvéleményt mélyen megrázó bűnügy adja. A szerző az Open Books Kiadó gondozásában megjelenő, *Haza akart jönni – A Szita Bence-gyilkosság története* című feltáró jellegű könyvén dolgozik, amelynek alapját részben az áldozat nővérével, Lillával készült beszélgetéssorozat, részben pedig a nyomozati és tárgyalási iratok összessége képezi. A könyv írása során merült fel egy kérdés, amely a büntetőjogi felelősség, a társadalmi szolidaritás és az állami büntetőigény határterületére vezet: terheli-e, illetve terhelhetné-e büntetőjogi kötelezettség azt a személyt, aki hitelt érdemlő tudomást szerez egy gyermek sérelmére készülő vagy már megkísérelt súlyos, személy elleni bűncselekményről, mégsem fordul hatóságához?

Lilla az interjúk során különösen sérelmes emlékként idézte fel, hogy az úgynben Polcz Erika egyik távoli rokona, Sz. István a rendelkezésre álló elbeszélés és az eljárási anyagok szerint már a bűncselekményt megelőző hetekben tudomást szerzett arról, hogy a nő Szita Bence megölését tervezi. A későbbi felbujtó nem pusztán általános, indulati jellegű kijelentéseket tett, hanem arról is beszámolt neki, hogy a gyermek megmérgezését már meg is kísérelte, sőt ennél is tovább ment: megmutatta azt a méreggel bekevert energiatalt, amelyet állítása szerint megpróbált a kisfiúval megitatni, de ő a furcsa íze miatt nem fogyasztotta el. A rokon az együtt töltött hétvégén több alkalommal is érzékelte, hogy Polcz Erika visszatérne erre a kérdésre, ám saját későbbi elmondása szerint idegesítette őt a téma, így más irányba terelte a beszélgetést.

A férfi ezt követően nem tett feljelentést, és nem értesítette a rendőrséget. A büntetőeljárás során Lilla számára különösen megrendítő volt annak felismerése, hogy e mulasztás nem jár büntetőjogi következménnyel. Bence eltűnését és Polcz Erika előzetes letartóztatását követően a férfi elmondta édesanyjának, mit hallott korábban, aki pedig továbbadta ezt egy közeli ismerősének. Az ismerős – bár erre jogszabály nem kötelezte – erkölcsi indíttatásból rögzítette a beszélgetést, majd a hangfelvételt átadta a nyomozóknak. A hatóság így szerzett tudomást arról – sajnos már túl későn –, hogy Polcz Erika a gyilkosságot hetekkel korábban tervezhette, sőt meg is kísérelhette azt. A tanúvallomást követően a rendőrök házkutatást tartottak az otthonában, ahol még ekkor is megtalálták a későbbre félretett, mérgezett energiatalt.

E konkrét ügy nem csupán érzelmi, hanem jogpolitikai kérdést is felvet. A laikus igazságérzet számára nehezen elfogadható, hogy ha valaki egy tizenegy éves gyermek sérelmére tervezett vagy már megkísérelt emberölésről szerez tudomást, a hatályos magyar büntetőjog nem rendeli büntetni annak elhallgatását. Ezzel szemben a Btk. több olyan tényállást is ismer, amely

meghatározott bűncselekmények – például állam elleni, korrupciós, terrorcselekményhez kapcsolódó vagy nemzetközi gazdasági tilalmat sértő cselekmények – feljelentésének elmulasztását önállóan büntetni rendeli. A szabályozás tehát nem általában zárkózik el attól, hogy a jogalkotó bizonyos, kiemelt jelentőségű jogi tárgyak védelmében büntetőjogi kötelezettséget telepítsen a tudomásszerző személyre.

A tanulmány célja ezért annak vizsgálata, hogy a feljelentési kötelezettség miként alakult ki a magyar büntetőjogban, milyen dogmatikai és jogpolitikai megfontolások igazolják vagy korlátozzák e kötelezettség előírását, és a hatályos szabályozás mennyiben tekinthető következetesnek. A vizsgálat középpontjában nem az a kérdés áll, hogy a büntetőjog általános erkölcsi köteleességgé teheti-e a segítségnyújtást vagy a hatóság értesítését. Sokkal inkább az, hogy indokolható-e olyan kivételes szabályozás, amely a készülő vagy már megkísérelt legsúlyosabb személy elleni bűncselekmények esetében is feljelentési vagy legalább tájékoztatási kötelezettséget ír elő. Akkor, amikor a magyar jog egy készülő nemzetközi gazdasági tilalomsértés feljelentésének elmulasztását büntetni rendeli, felvethető, hogy az emberek életének védelme miatt nem jelenik meg hasonló súlyú, preventív büntetőjogi szempontként.

Jogtörténeti háttér: a feljelentési kötelezettség kivételes jellege

A törvényességi kiindulópont

A feljelentési kötelezettség történeti vizsgálata azért szükséges, mert a hallgatás büntetőjogi értékelése a büntetőjog egyik legérzékenyebb határkérdése. A büntetőjog hagyományosan nem általában a közömbösséget vagy az erkölcsi passzivitást szankcionálja, hanem csak azokat a magatartásokat, amelyeket a törvény előzetesen és kellő pontossággal bűncselekménnyé nyilvánít. Finkey Ferenc klasszikus tankönyvi meghatározása szerint a büntetőjog az államnak azt a jogát és egyben kötelességét fejezi ki, hogy a társadalom közös érdekeit sértő vagy veszélyeztető cselekményeket büntetés terhe alatt eltiltsa, illetve az elkövetőkkel szemben megfelelő jogkövetkezményeket alkalmazzon (Finkey, 1914). Ezt az alapállást a modern büntetőjogi szakirodalom a törvényesség, a *nullum crimen sine lege* és a büntetőjog végső eszköz jellegének összefüggésében tárgyalja (Balogh & Tóth, 2010). A feljelentés elmulasztása ezért történetileg sem tekinthető magától értetődő büntetőjogi kategóriának: külön igazolást igényel, hogy a jogalkotó mikor, milyen jogi tárgy védelmében és milyen tudomásszint mellett teszi büntetendővé a hatóság értesítésének elmulasztását.

Ezt a szemléletet már a Csemegi-kódex (1878. évi V. törvénycikk, a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről) is világosan kifejezte. Az 1878. évi V. törvénycikk 1. §-a a klasszikus törvényességi elvet rögzítette: büntettet vagy vétséget csak olyan cselekmény képezhetett, amelyet a törvény annak nyilvánított, és büntetés is csak előzetesen megállapított törvényi alapon volt alkalmazható (1878. évi V. törvénycikk). A tanulmány tárgya szempontjából ennek az a jelentősége, hogy a jogtörténeti kiindulópont nem valamiféle általános állampolgári feljelentési kötelezettség volt. A pusztá tudomásszerzés és hallgatás csak akkor válhatott büntetendővé, ha a törvény kifejezetten ilyen kötelezettséget teremtett.

Ez a dogmatikai alapállás a mai vitához is mércét ad. Abból, hogy egy magatartás erkölcsileg súlyosan kifogásolható, még nem következik automatikusan, hogy büntetőjogilag is szankcionálható. A mulasztás büntetőjogi jelentősége ugyanis nem a pusztá nem cselekvésből ered, hanem abból, hogy az elkövetőt konkrét cselekvési kötelezettség terheli, és ennek nem tesz eleget (Földvári, 2006). A kérdés mindig az, hogy a védett jogi tárgy súlya, a beavatkozás preventív haszna és a büntetőjogi eszköz ultima ratio jellege együtt igazolják-e a passzív magatartás kriminalizálását.

A Csemegi-kódex megoldása: államvédelmi kivétel

A Csemegi-kódex nem általános jelleggel, hanem szűk, államvédelmi összefüggésben ismerte a feljelentés elmulasztásának büntetendőségét. A 135. § szerint büntetendő volt az, aki a felségsértés tervezett elkövetéséről akkor szerzett hitelt érdemlő tudomást, amikor annak megakadályozása még lehetséges volt, és erről nem tett jelentést a hatóságnak. A büntethetőséget kizárta, ha a célba vett büntettet abbahagyták. A szabály egyúttal hozzátartozói kivételt is tartalmazott: nem volt büntethető az, aki a feljelentést hozzátartozója érintettsége miatt mulasztotta el (1878. évi V. törvénycikk).

Ez a történeti rendelkezés két szempontból különösen tanulságos. Egyrészt már a 19. századi szabályozásban megjelent az a gondolat, hogy a feljelentési kötelezettség nem pusztá gyanúhoz, hanem hitelt érdemlő tudomáshoz kapcsolódhat. A büntetőjog tehát nem a bizonytalan sejtések, szóbeszéddek vagy általános félelmek be nem jelentését kérte számon, hanem azt a helyzetet, amikor a tudomás tartalma a védett jogi tárgyat fenyegető veszélyt már komolyan felvetette.

Másrészt a szabály jogi tárgya árulkodó. A kódex nem a legsúlyosabb személy elleni bűncselekményekre, hanem a felségsértési, államvédelmi kontextusra telepített feljelentési kötelezettséget. Ez azt mutatja, hogy a feljelentés elmulasztásának kriminalizálása kezdettől fogva jogpolitikai kivételként jelent meg: a jogalkotó ott avatkozott be a hallgatás büntetésével, ahol a politikai közösség és az állami rend alapjait látta veszélyben.

A hozzátartozói kivétel korai megjelenése ugyancsak lényeges. A jogalkotó még kiemelt államvédelmi érdek mellett sem kívánta korlátlanul büntetni azt, aki családi kapcsolat miatt nem fordult hatósághoz. Ez a megoldás előképe annak a ma is meglévő feszültségnek, amely az állami büntetőigény, a bűnmegelőzés és a családi lojalitás védelme között áll fenn.

Feljelentés mint preventív büntetőjogi technika

A Csemegi-kódexben a hatóság értesítése nemcsak kötelezettségként, hanem büntethetőséget megszüntető magatartásként is megjelent. A 136. § az ott felsorolt cselekmények büntethetőségének megszűnését az önkéntes, a felfedezést megelőző abbaahagyáshoz és a káros következmények elhárításához kapcsolta; az elhárítás a hatóságnál kellő időben tett feljelentés eredménye is lehetett. A szövetségtől való elállás és annak feljelentése külön, a 137. §-ban szerepelt. Ez dogmatikailag eltér a feljelentés elmulasztásától, mégis ugyanarra a jogpolitikai felismerésre épül: a hatóság időbeni tájékoztatása alkalmas lehet a súlyosabb következmény megelőzésére.

A történeti szabályozásból ezért nem az következik, hogy a magyar büntetőjog idegenkedett volna minden feljelentési kötelezettségtől. Inkább az látható, hogy ilyen kötelezettséget csak kivételesen, meghatározott jogi tárgyak védelmében és szigorúan körülhatárolt feltételek mellett alkalmazott. A feljelentési kötelezettség tehát nem általános erkölcsi parancs büntetőjogi leképezése, hanem preventív célú, kivételes büntetőjogi technika.

Ez a történeti minta a jelenlegi jogpolitikai kérdéshez is közvetlenül kapcsolódik. Ha a jogrendszer bizonyos kiemelt érdekek – például az állam biztonsága, a közbiztonság, a korrupciómentes közélet vagy a nemzetközi kötelezettségek teljesítése – védelmében ma is elfogadja a feljelentés elmulasztásának büntetendőségét, akkor vizsgálható, hogy az emberi élet védelme, különösen emberölés előkészületéről vagy kísérletéről való hitelt érdemlő tudomásszerzés esetén, miért nem kap hasonló preventív büntetőjogi védelmet.

Átmenet a modern szabályozás felé

A későbbi magyar büntetőkódexek is megőrizték azt az alapmintát, hogy a feljelentési kötelezettség nem általános, hanem különös részi, kivételes szabály. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény meghatározott állam elleni bűncselekményekhez, a tiltott határátlépés egyes eseteihez és az embercsempészéshez, továbbá a zendüléshez kapcsolódóan írt elő különös feljelentési kötelezettséget [132. §; 206. §; 316. § (7) bekezdés].

Az 1978. évi IV. törvény szabályozása a külföldre szökéshez kapcsolódó feljelentési kötelezettséget is tartalmazott. A hatályos Btk. (2012. évi C. törvény) ugyanezt a szelektív logikát követi: külön szabályt alkot például az emberrablás előkészületéhez kapcsolódó feljelentési, illetve tájékoztatási kötelezettségre, továbbá az állam elleni bűncselekmény, a korrupciós bűncselekmény, a terrorcselekmény vagy a nemzetközi gazdasági tilalom megszegése feljelentésének elmulasztására (2012. évi C. törvény 191., 263., 300., 317. és 328. §).

A történeti fejlődés tehát nem egy lineárisan táguló általános feljelentési kötelezettséget mutat, hanem jogi tárgyak szerint differenciált szabályozást. Ez a megoldás önmagában érthető, mert a büntetőjog végső eszköz jellegével nehezen volna összeegyeztethető minden súlyos bűncselekmény be nem jelentésének büntetése. Ugyanakkor éppen a szelektív szabályozás teszi feltehetővé a tanulmány központi kérdését: ha a jogalkotó egyes állami, közbiztonsági vagy gazdasági érdekek védelmében indokoltnak látja a hitelt érdemlő tudomás birtokában tanúsított hallgatás büntetését, következetes-e, hogy az emberölés előkészületéről vagy kísérletéről való tudomásszerzés esetére nem állapít meg hasonló kötelezettséget.

E ponton a jogtörténeti elemzés nem kész választ, hanem mércét ad. A magyar büntetőjogi hagyomány nem támogatja az általános feljelentési kötelezettség gondolatát, de ismeri a kivételes, preventív célú bejelentési kötelezettséget. A további vizsgálat ezért nem arra irányul, hogy a büntetőjog általános erkölcsi kötelelességgé tegye-e a hatóság értesítését, hanem arra, hogy az élet elleni leg súlyosabb bűncselekmények előkészületi vagy kísérleti stádiumában indokolható-e ilyen kivételes, szűken meghatározott kötelezettség.

Fogalmi alapvetés

A feljelentési kötelezettség helye a büntetőjogi felelősség rendszerében

A feljelentési kötelezettség vizsgálata olyan büntetőjogi határterületre vezet, ahol az erkölcsi felelősség, a társadalmi szolidaritás és a büntetőjogi felelősség könnyen összeecsúszik. A tanulmány kiindulópontjául szolgáló élethelyzetben a kérdés nem pusztán az, hogy valaki emberileg helytelenül járt-e el, amikor nem fordult hatósághoz, hanem az, hogy a hallgatásnak mikor lehet önálló büntetőjogi jelentősége. A büntetőjog ugyanis nem általában a közömbösséget vagy a morális érzéketlenséget szankcionálja, hanem kizárólag olyan cselekményt vagy elmulasztást, amely törvényi tényállásba ütközik. A büntetőjogi felelősség e szűkebb értelme a szakirodalomban is megjelenik: a bűncselekmény jogi fogalom, amelynek elemeit és feltételeit jogszabály határozza meg (Balogh & Tóth, 2010).

Ezt a kiindulópontot a hatályos Btk. bűncselekmény-fogalma is megerősíti. A törvény szerint bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. A társadalomra veszélyes cselekmény tevékenység és mulasztás egyaránt lehet (2012. évi C. törvény 4. §). A mulasztás azonban nem önmagában, hanem valamely jogi cselekvési kötelezettség megszegése miatt válik büntetőjogilag relevánssá. Földvári József megközelítése szerint a mulasztási bűncselekményeknél a büntetőjogi értékelés középpontjában nem egyszerűen a cselekvés, hanem az áll, hogy az elkövetőtől az adott helyzetben meghatározott magatartás lett volna elvárható (Földvári, 2006).

A feljelentés elmulasztása e mulasztási felelősség sajátos alakzata. Ilyenkor a felelősség alapja nem az, hogy az érintett maga követte el az alaphűncselekményt, és nem is feltétlenül az, hogy annak elkövetéséhez aktív segítséget nyújtott. A büntetendőség alapja az, hogy a törvényben meghatározott bűncselekményről hitelt érdemlő tudomást szerzett, mégsem teljesítette a törvény által előírt feljelentési vagy tájékoztatási kötelezettségét. Ebből következik, hogy a feljelentési kötelezettség nem általános erkölcsi parancs, hanem kifejezett törvényi rendelkezéshez kötött büntetőjogi kötelezettség.

A hitelt érdemlő tudomás és a cselekvési kötelezettség

A feljelentési kötelezettségi tényállások központi eleme a hitelt érdemlő tudomás. Ez a fordulat a büntetőjogi felelősség egyik legfontosabb szűrője. A jog nem várhatja el, hogy bárki pusztán sejtés, rossz előérzet, ellenőrizetlen híresztelés vagy általános gyanú alapján büntetőjogi következmények terhe mellett hatósághoz forduljon. Ugyanakkor a hitelt érdemlő tudomás nem azonos a teljes bizonyossággal sem. A feljelentésre köteles személynek nem kell a bűncselekmény valamennyi tényállási elemét jogászai pontossággal felismernie vagy bizonyítania; elegendő, ha olyan konkrét, komolyan vehető információ birtokába jut, amely a törvényben megjelölt bűncselekmény előkészületére vagy megtörténteire reálisan utal.

A hatályos Btk. több helyen is kifejezetten ehhez a tudomásszinthez kapcsolja a feljelentési kötelezettséget. Ilyen például az emberrablás előkészületéhez kapcsolódó feljelentési, illetve tájékoztatási kötelezettség, továbbá az állam elleni bűncselekmény, a korrupciós bűncselekmény, a terrorcselekmény és a nemzetközi gazdasági tilalom megszegése feljelentésének elmulasztása (2012. évi C. törvény 191., 263., 300., 317. és 328. §).

A szabályozás tehát nem ismer általános feljelentési kötelezettséget, de meghatározott jogi tárgyak védelmében elfogadja a hallgatás kriminalizálását.

Az időbeliség szempontjából hasonló jelentősége van a „mihelyt teheti” fordulatsónak. Ez nem naptári határidőt, hanem helyzetfüggő, de szigorú cselekvési követelményt jelent. Aki hitelt érdemlő tudomást szerez, nem halogathatja indokolatlanul a hatóság értesítését. Ugyanakkor a büntetőjogi értékelés során figyelembe kell venni, hogy az adott személynek ténylegesen volt-e lehetősége cselekedni: nem állt-e kényszer, fenyegetés, kiszolgáltatottság vagy más reális akadály hatása alatt. A feljelentési kötelezettség ezért egyszerre objektív, mert a jog meghatározott helyzetben cselekvést vár el, és szubjektív, mert a konkrét élethelyzet cselekvési lehetőségeit sem lehet figyelmen kívül hagyni.

A bűncselekmény stádiumai és a preventív jelleg

A feljelentési kötelezettség szempontjából különösen fontos, hogy a tudomásszerzés a bűncselekmény mely stádiumához kapcsolódik. A Btk. különbséget tesz az előkészület, a kísérlet és a befejezett bűncselekmény között. Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. Az előkészület pedig csak akkor büntetendő, ha azt a törvény külön elrendeli (2012. évi C. törvény 10–11. §). A szakirodalom is hangsúlyozza, hogy e stádiumok eltérő dogmatikai jelentőségűek: a kísérlet már a végrehajtás megkezdéséhez, az előkészület pedig az elkövetés feltételeinek megteremtéséhez vagy az elkövetési elhatározás külső megnyilvánulásaihoz kapcsolódik (Czine, 2022).

A feljelentési kötelezettség preventív természete éppen itt válik láthatóvá. Ha a jogalkotó a még készülő vagy még le nem leplezett bűncselekményről való tudomásszerzéshez büntetőjogi kötelezettséget kapcsol, akkor ezzel azt fejezi ki, hogy a hatóság időbeni értesítése alkalmas lehet a bűncselekmény megelőzésére, megszakítására vagy a további veszély elhárítására. Az emberrablás előkészülete esetén a hatályos szabályozás nem pusztán a büntetőeljárás későbbi megindítását, hanem a közvetlen veszélyelhárítást is szem előtt tartja, hiszen a törvény a hatóság értesítése mellett az érintett tájékoztatását is relevánssá teszi (2012. évi C. törvény 191. §).

Ebből a tanulmány központi kérdése szempontjából az következik, hogy az emberölés előkészületéről vagy kísérletéről való hitelt érdemlő tudomásszerzés nem pusztán utólagos felderítési kérdés. Ilyen helyzetben a hatóság értesítése még alkalmas lehet az élet elleni támadás megelőzésére vagy megszakítására. Ha a jogalkotó egyes állami, korrupciós, terrorcselekményi vagy nemzetközi gazdasági tilalmi tényállásoknál elismeri a feljelentési kötelezettség preventív funkcióját, felvethető, hogy az emberi élet védelme miatt nem jelenik meg hasonló súlyú, különös részi kötelezettségként.

Elhatárolás: feljelentés elmulasztása, részesség és bűnpártolás

A feljelentés elmulasztását el kell határolni a részességtől és a bűnpártolástól. A Btk. szerint elkövető a tettes, a közvetett tettes, a társtettes, valamint a felbujtó és a bűnsegéd. Felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír; bűnsegéd pedig az, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt (2012. évi C. törvény 12–14. §). A részesség tehát szándékos kapcsolódást feltételez az alaphűncselekményhez: vagy az elhatározás kialakítására hat, vagy az elkövetést mozdítja elő. Domokos Andrea a részesség körében külön tárgyalja a fizikai és pszichikai bűnsegélyt, ami a pusztá hallgatás és az aktív támogatás elhatárolásánál különösen fontos (Domokos, 2022).

A pusztá tudomásszerzés és hallgatás ezért önmagában rendszerint nem bűnsegély. Más a helyzet, ha a tudomásszerző személy az elkövetési tervet támogatja, az elkövetőt bátorítja, tanácsot ad, eszközt biztosít, a sértett elcsalásában közreműködik, vagy más módon hozzájárul a végrehajtáshoz. Ilyenkor a jogi minősítés már nem maradhat a feljelentés elmulasztásának körében, hanem a részesség vizsgálata kerül előtérbe.

A bűnpártolás ettől ismét eltérő szerkezetű tényállás. A Btk. szerint bűnpártolást követ el, aki anélkül, hogy az alaphűncselekmény elkövetőjével az elkövetés előtt megegyezett volna, segítséget nyújt ahhoz, hogy az elkövető a hatóság üldözése elől meneküljön, a büntetőeljárás sikerét megghiúsítani törekszik, vagy közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában (2012. évi C. törvény 282. §). A bűnpártolás tehát tipikusan utólagos, aktív segítségnyújtás, míg a feljelentés elmulasztása önálló mulasztási tényállás. A két kategória összekeverése azért volna veszélyes, mert a morálisan súlyosnak tűnő hallgatás nem minden esetben jelent büntetőjogilag aktív segítségnyújtást.

Hozzá tartozói kivétel és garanciális korlátok

A feljelentési kötelezettség dogmatikájának egyik legfontosabb korlátja a hozzátartozói kivétel. A hatályos feljelentés-elmulasztási tényállások közül több kifejezetten kimondja, hogy az elkövető hozzátartozója nem büntethető (2012. évi C. törvény 263., 300. és 328. §). Ez a szabály nem pusztán technikai büntetlenségi ok, hanem a feljelentési kötelezettség garanciális határa. A jogalkotó ezzel elismeri, hogy a családi lojalitás, az önvádra kötelezés tilalma és a hozzátartozó vádolásának elkerülése bizonyos esetekben korlátozhatja az állami büntetőigény érvényesítését.

A hozzátartozói kivétel pontos terjedelmét a Btk. értelmező rendelkezése határozza meg. A törvény szerint hozzátartozónak minősül az egyenes ágbeli rokon

és annak házastársa vagy élettársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvér és annak házastársa vagy élettársa, a házastárs és az élettárs, valamint a házastárs vagy élettárs egyenes ágbeli rokona és testvére [2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 14. pont]. A szabály célja a családi kapcsolatok megóvása és a súlyos lelkiismereti konfliktus elkerülése; ezért a hozzátartozót a cselekmény előkészületi vagy befejezett szakaszától függetlenül mentesítheti a feljelentési kötelezettség alól. A kiinduló ügy szempontjából ennek külön jelentősége van: a másodunokatestvér e törvényi felsorolás alapján nem minősül hozzátartozónak, így egy ilyen személyre a hozzátartozói kivétel önmagában nem volna alkalmazható.

Ugyanez a garanciális gondolat a büntetőeljárási jogban is megjelenik. A tanúzási mentességek szakirodalmi feldolgozása különbséget tesz abszolút és relatív tanúzási akadályok között, utóbbiak körébe sorolva a hozzátartozói vallomás-megtagadási jogot és az önvádra vagy hozzátartozó vádolására vezető vallomás megtagadásának lehetőségét (Belegi, 2022). A feljelentési kötelezettség esetleges kiterjesztése ezért nem pusztán kriminalizációs kérdés: a szabályozásnak figyelemmel kell lennie arra is, hogy az állam milyen mértékben kényszerítheti ki családi vagy bizalmi viszonyokban megszerzett információk átadását.

A tanulmány szempontjából ebből nem az következik, hogy az emberölés előkészületéről vagy kísérletéről való tudomásszerzés esetén a feljelentési kötelezettség szükségképpen kizárt volna. Inkább az, hogy egy ilyen szabályozás csak szűken, pontosan körülhatárolt tényállási feltételekkel, hitelt érdemlő tudomáshoz kötve és hozzátartozói, illetve kimentési kérdések tudatos mérlegelésével volna igazolható. A probléma lényege tehát nem az általános feljelentési kötelezettség bevezetése, hanem annak vizsgálata, hogy az emberi élet elleni legsúlyosabb támadások előkészületi vagy kísérleti stádiumában indokolt-e kivételes büntetőjogi cselekvési kötelezettséget előírni.

A hatályos szabályozás szerkezete

Szelektív kriminalizáció

A hatályos Btk. a feljelentés elmulasztását csak szűk, jogi tárgyanként kijelölt körben kriminalizálja: e körbe tartozik például az emberrablás előkészületéhez kapcsolódó feljelentési, illetve tájékoztatási kötelezettség, továbbá az állam elleni, korrupciós, terrorcselekményi és nemzetközi gazdasági tilalomsértési tényállások feljelentésének elmulasztása (2012. évi C. törvény 191., 263., 300., 317. és 328. §). A felsorolás nem esetleges (vö. Balogh & Tóth, 2010; Hacker, 1924). A jogalkotó a feljelentési kötelezettséget olyan jogi tárgyak körében alkalmazza,

amelyeknél a késedelmes hatósági tudomásszerzés különösen súlyos kockázattal járhat: személyi szabadság, állambiztonság, közélet tisztasága, közbiztonság, illetve nemzetközi kötelezettségek teljesítése. A dogmatikai szerkezet közös eleme nem a már bekövetkezett sérelem utólagos szankcionálása, hanem a még elhárítható vagy még felderíthető veszélyhez kapcsolt információs kötelezettség.

Ebből következik, hogy a hatályos szabályozás maga ismeri el a hallgatás kivételes kriminalizálhatóságát. A kérdés tehát nem az, hogy a magyar büntetőjog rendszeridegennek tekinti-e a feljelentési kötelezettséget, hanem az, hogy a kivételesen védett jogi tárgyak köre következetesen van-e kijelölve.

Az emberrablás előkészülete mint közeli analógia

A Btk. 191. §-a a jelen tanulmány szempontjából kiemelt jelentőségű, mert az emberrablás előkészületehez kapcsolódó tudomásszerzés esetén nemcsak a hatóság értesítését, hanem az érintett tájékoztatását is relevánssá teszi. A szabály preventív karaktere nyilvánvaló: a kötelezettség nem egyszerűen az állami büntetőigény későbbi érvényesítését, hanem a sértettet fenyegető konkrét veszély elhárítását szolgálja.

Ez az analógia éppen az emberölés hiánya miatt lényeges. Az emberrablás előkészülete esetén a jogalkotó már a befejezett bűncselekményt megelőző stádiumban is büntetőjogilag értékeli a hallgatást. Ehhez képest az emberölés előkészületéről vagy kísérletéről szerzett hitelt érdemlő tudomás be nem jelentése önmagában nem illeszkedik külön feljelentés-elmulasztási tényállásba. A különbség nem a védett jogi tárgy súlyából következik, hiszen az emberölés közvetlenül az élet ellen irányul. A szabályozási eltérés ezért dogmatikailag legalábbis magyarázatra szorul.

Államvédelmi, korrupciós, terrorcselekményi és szankciós tényállások

Az állam elleni bűncselekmény feljelentésének elmulasztása a klasszikus államvédelmi tradíció folytatása (2012. évi C. törvény 263. §). E körben a hallgatás büntetése történetileg is ismert volt, és a hatályos szabályozás is abból indul ki, hogy az állami rendet fenyegető cselekményeknél a tudomásszerző személy passzivitása önálló kockázatot hordoz.

A korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása ettől eltérően státuszkötött modell: a kötelezettség a hivatalos személy fokozott felelősségi helyzetéből következik (2012. évi C. törvény 300. §).

A terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása a preventív büntetőjogi beavatkozás talán legkézenfekvőbb példája (2012. évi C. törvény 317. §). A készülő

vagy még le nem leplezett terrorcselekményről való információ visszatartása olyan kockázatot jelenthet, amely tömeges és visszafordíthatatlan sérelemhez vezethet. A jogalkotó e körben a hatósági tudomásszerzés időbeliségét önálló büntetőjogi jelentőségű tényezőként kezeli.

A nemzetközi gazdasági tilalom megszegése feljelentésének elmulasztása más irányból teszi láthatóvá a rendszer szelektivitását (2012. évi C. törvény 328. §). Itt nem közvetlenül életet, testi épséget vagy személyi szabadságot védő rendelkezésről van szó, hanem nemzetközi kötelezettségek vagy szankciós rezsimek hatékonyságáról. Éppen ez a tényállás élezi ki leginkább a következetességi problémát: ha a jogalkotó a készülő vagy még le nem leplezett nemzetközi gazdasági tilomsértés be nem jelentését büntetni rendeli, nehezen indokolható, hogy az emberölés előkészületéről vagy már megkísérelt elkövetéséről való hitelt érdemlő tudomás be nem jelentése miatt marad külön tényállási értékelés nélkül.¹

Közös elemek és rendszerbeli következtetés

A hatályos feljelentés-elmulasztási tényállások közös nevezője három pontban ragadható meg. Először: a kötelezettség mindig meghatározott alaphülycselekményhez kötött. Másodszor: a büntetőjogi felelősség küszöbe a hitelt érdemlő tudomás, amely kizárja a pusztá sejtésre vagy híresztelésre alapozott felelősséget. Harmadszor: a tényállások többsége olyan helyzetekhez kapcsolódik, amelyekben a hatóság vagy az érintett időbeni értesítése még preventív jelentőségű lehet.

A hozzátartozói kivétel több tényállásban garanciális korlátként jelenik meg (2012. évi C. törvény 263., 300. és 328. §; Belegi, 2022). Ez azt jelzi, hogy a jogalkotó a feljelentési kötelezettséget nem korlátlan információszolgáltatási kötelezettségként fogja fel. A családi lojalitás, az önvádra vagy hozzátartozó vádolására kényszerítés tilalma, illetve a büntetőeljárás mentességek rendszere a feljelentési kötelezettség kiterjesztésénél is figyelembe veendő korlát.

A rendszerből mégis az következik, hogy a magyar büntetőjog nem zárja ki elvi alapon a feljelentési kötelezettség előírását. A jogalkotó szelektíven, jogi tárgyakhoz kötöten és garanciális kivételekkel alkalmazza ezt a technikát. A nyitott kérdés ezért az, hogy az emberi élet elleni legsúlyosabb támadás előkészületi vagy kísérleti stádiumában miért nem jelenik meg ugyanez a preventív logika.

1 Tóth Mihály ugyanezt a szabályozási aránytalanságot vetette fel a Jogtudományi Intézetben tartott, a feljelentési kötelezettség tárgyában elhangzott előadásában. A hivatkozás a nem publikált előadásról készített saját szerzői jegyzeteken alapul.

Az emberölésre vonatkozó szabályozási hiány

Az emberölés előkészületéről, kísérletéről vagy még le nem leplezett elkövetéséről szerzett hitelt érdemlő tudomás be nem jelentése a hatályos jogban nem alkot önálló, általános feljelentés-elmulasztási tényállást. Ez természetesen nem érinti azokat az eseteket, amikor a tudomásszerző személy magatartása részesésként, bűnpártolásként vagy – közvetlen veszélyhelyzetben, a törvényi feltételek fennállásakor – segítségnyújtás elmulasztásaként értékelhető (2012. évi C. törvény 12–14., 166. és 282. §; Domokos, 2022; Földvári, 2006).

A probléma éppen abban a köztes helyzetben jelentkezik, amikor az érintett nem segíti elő aktívan az elkövetést, de konkrét és komolyan vehető információ birtokában nem tesz semmit. Ez a szabályozási hiány nem pusztán erkölcsi természetű. A hatályos Btk. meglévő feljelentés-elmulasztási tényállásai alapján a jogalkotó már elismeri, hogy bizonyos veszélyhelyzetekben a hitelt érdemlő tudomás birtokában tanúsított hallgatás büntetőjogilag releváns lehet. Ebből következően az emberölés előkészülete vagy kísérlete esetében nem a kriminalizáció elvi lehetősége, hanem annak jogpolitikai szükségessége és pontos dogmatikai kerete válik vizsgálandóvá.

A hatályos modell belső mércéje

A hatályos szabályozásból kirajzolódó mérce nem egyszerűen az alapbűncselekmény absztrakt súlya. Ha így volna, az emberölésnek szükségképpen szerepelnie kellene a feljelentés elmulasztására épülő tényállások között. A jelenlegi rendszer inkább azt mutatja, hogy a jogalkotó ott alkalmazza ezt a technikát, ahol a tudomás időbeni továbbítása a védett jogi tárgy szempontjából különös preventív jelentőséggel bír. Ez a mérce azonban éppen az emberölés előkészületi és kísérleti helyzeteiben vezet nehezen feloldható feszültséghez.

Az emberölés esetében ugyanis a hatósági tudomásszerzés időbelisége nem kisebb, hanem kifejezetten nagyobb jelentőségű lehet, mint több jelenlegi tényállásnál. A készülő élet elleni támadásról való hitelt érdemlő információ bejelentése nem pusztán a büntetőeljárás jövőbeli sikerét javíthatja, hanem közvetlen életvédelmi funkciót tölthet be. A szabályozási hiány ezért nem abban áll, hogy a jogalkotó elmulasztott volna minden súlyos bűncselekményhez feljelentési kötelezettséget kapcsolni. A probléma szűkebb: a meglévő kivételes modellben az emberi élet elleni legsúlyosabb támadás előkészületi vagy már megkísérelt alakzata nem kap olyan preventív információs védelmet, amelyet más, esetenként távolabbi jogi tárgyak esetében a törvény már biztosít.

Összegzés

A Szita Bence-ügyből kiinduló probléma nem abban áll, hogy a büntetőjognak minden erkölcsileg elítélhető hallgatást szankcionálnia kellene. A vizsgált kérdés ennél szűkebb: indokolt-e, hogy az emberölés előkészületéről, kísérletéről vagy még le nem leplezett elkövetéséről szerzett hitelt érdemlő tudomás be nem jelentése a hatályos magyar büntetőjogban önmagában következmény nélkül maradjon, miközben más, jogi tárgyuk szerint eltérő tényállásoknál a törvény kifejezett feljelentési kötelezettséget ír elő.

A történeti és hatályos jogi áttekintés alapján a feljelentési kötelezettség nem rendszeridegen megoldás a magyar büntetőjogban, de csak kivételesen, meghatározott jogi tárgyak védelmében jelenik meg. E kivételesség fenntartása indokolt. Ugyanakkor éppen a hatályos szabályozás szelektív logikája teszi vitathatóvá, hogy az emberi élet elleni legsúlyosabb támadás előkészületi vagy már megkísérelt alakzata miért nem kap hasonló preventív információs védelmet.

Ezért nem általános feljelentési kötelezettség bevezetése, hanem egy szűk, garanciákkal körülhatárolt tényállás megfontolása látszik indokoltnak. Ennek kizárólag az emberölés előkészületéről, kísérletéről vagy még le nem leplezett elkövetéséről szerzett hitelt érdemlő tudomásra kellene vonatkoznia, a tényleges cselekvési lehetőség, a haladéktalanság és a hozzátartozói kivétel fenntartása mellett. Így a szabályozás nem az általános társadalmi bizalmat terhelő feljelentési logikát, hanem egy kivételes életvédelmi kötelezettséget fejezne ki.

Felhasznált irodalom

-
- Balogh, Á., & Tóth, M. (szerk.). (2010). *Magyar büntetőjog: Általános rész*. Osiris Kiadó.
- Belegi, J. (2022). A tanúvallomás. In J. Belegi, Á. Czine, & L. Fázsi, *Büntetőeljárási jog* (pp. 133–136). Patrocinium Kiadó.
- Czine, Á. (2022). A kísérlet és az előkészület, az alkalmatlan kísérlet, büntethetőséget megszüntető okok a kísérlet és az előkészület körében, felelősség a maradék-bűncselekmény miatt. In Á. Czine & A. Domokos, *Büntetőjog I.: Általános rész* (pp. 41–52). Novissima Kiadó.
- Domokos, A. (2022). Az elkövetők. In Á. Czine & A. Domokos, *Büntetőjog I.: Általános rész* (pp. 55–59). Novissima Kiadó.
- Finkey, F. (1914). *A magyar büntetőjog tankönyve* (4. átdolgozott kiadás). Grill Károly Könyvkiadóvállalata.
- Földvári, J. (2006). *Magyar büntetőjog: Általános rész*. Osiris Kiadó.
- Hacker, E. (1924). *Bevezetés a büntetőjog bölcséletébe*. Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda R.-T.

Alkalmazott jogszabályok

1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről

1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

Ajánlott hivatkozás

Rátkai T. (2026). A hallgatás büntetőjogi határai. Gondolatok a feljelentési kötelezettségről a Szita Bence-gyilkosság kapcsán. *Belügyi Szemle*, 74(S11), 39–54. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2026.v74.S11.pp39-54>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

A közlemény nyílt hozzáféréssel, a Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint jelenik meg. A közlemény változatlan formában, nem kereskedelmi célból, bármely médiumban és formátumban szabadon megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző(k), a közlés helye és a licenc hivatkozása megfelelően feltüntetésre kerül. Módosított vagy átdolgozott változat terjesztése, valamint kereskedelmi célú felhasználása nem megengedett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Rátkai Tímea, aki a ratkai.timea@kre.hu e-mail címen érhető el.